

Національний університет
водного господарства та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства

06-01-254

МЕТОДИЧНІ ВКЗІВКИ
до виконання і захисту кваліфікаційної роботи
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ

Протокол № 2 від 12.12.2019 р.

Методичні рекомендації до виконання і захисту кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) за освітньо-професійною програмою «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Ковшун Н. Е., Кузнєцова Т. В., Подлевська О. М., Костриченко В. М. – Рівне : НУВГП, 2019. – 60 с.

Укладачі: Ковшун Н. Е., д.е.н., професор кафедри економіки підприємства;

Кузнєцова Т. В., к.е.н., доцент, професор кафедри економіки підприємства;

Подлевська О. М., к.е.н., доцент, кафедри економіки підприємства;

Костриченко В. М., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства.

Відповідальний за випуск: Кушнір Н. Б., к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства.

Керівник групи забезпечення
спеціальності

Кузнєцова Т. В.

© Ковшун Н. Е.,
Кузнєцова Т. В.,
Подлевська О. М.,
Костриченко В. М., 2019
© НУВГП, 2019

ЗМІСТ

	Вступ	4
1.	Загальні положення та мета кваліфікаційної магістерської роботи	5
2.	Порядок виконання кваліфікаційної роботи	6
3.	Структура і зміст кваліфікаційної роботи магістра	11
4.	Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи магістра	18
5.	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту	29
6.	Відгук наукового керівника, рецензування та попередній захист роботи	31
7.	Захист кваліфікаційної роботи	32
8.	Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	34
9.	Тематика кваліфікаційних робіт магістрів за спеціальністю 076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”	36
	Додатки	42

ВСТУП

Магістерський рівень вищої освіти передбачає здобуття студентом поглиблених теоретичних та практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності. Рівень набуття таких знань, умінь та навичок відображається при виконанні випускної кваліфікаційної роботи у формі магістерської (дипломної) роботи.

Магістерська робота – це індивідуальне завдання творчого науково-дослідницького та проектно-конструкторського характеру у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, яке виконує магістрант на завершальному етапі фахової підготовки і є однією із форм виявлення теоретичних і практичних знань, вміння їх застосовувати при розв’язуванні конкретних економічних завдань та містить елементи наукової новизни в даній галузі знань або напрямі практичної діяльності. Вона є підсумком завершального етапу навчання студентів в університеті за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності і має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, наявності умінь та знань, властивих науковому працівникові, який розпочинає свою діяльність, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні науково-дослідницькі завдання.

Магістерська робота має фахово-науковий характер і передбачає наступне:

- систематизацію, закріплення, поглиблення теоретичних і практичних знань за спеціальністю й застосування їх для виконання конкретних завдань;
- аналіз і опрацювання з використанням економіко-математичних методів цифрових даних у вигляді таблиць, графіків, діаграм з

необхідним порівняльним економічним аналізом, виявленням позитивних досягнень і недоліків та узагальненням тенденцій змін у процесах розвитку підприємництва;

- критично-об'єктивний підхід до вивчення фактичних матеріалів з обраної теми дослідження з метою пошуку та виявлення резервів і можливостей раціонального використання ресурсів та розробки заходів щодо усунення недоліків й підвищення ефективності діяльності суб'єкта підприємництва;
- аргументованість висновків, обґрунтованість рекомендацій;
- літературне, логічно-послідовне й самостійне викладення матеріалу;
- оформлення матеріалу згідно з встановленими вимогами.

Єдині вимоги до магістерської роботи, які подані у цих методичних рекомендаціях, не виключають, а надають широкую ініціативу й творчий підхід до розробки кожної теми.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА МЕТА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота магістра є роботою, яку виконує студент денної форми навчання на четвертому курсі у весняному семестрі, (для заочної форми навчання на 5 курсі) після засвоєння певного комплексу гуманітарних, природничо-наукових, загальноекономічних та професійних дисциплін за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

За сутністю кваліфікаційна робота для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є підсумковою кваліфікаційною роботою та завершеним самостійним науковим дослідженням однієї з актуальних проблем, що стосуються економіки підприємств. Вона відіграє роль кваліфікаційного документу, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія

визначає рівень кваліфікації випускника, оволодіння теоретичними знаннями, набуття навичок прийняття раціональних управлінських рішень при вирішенні конкретних економічних проблем підприємства.

Виконання кваліфікаційної роботи магістра має своєю **метою** вміння володіти методичними прийомами, основами наукових досліджень, застосовувати прикладні методики аналізу і систематизації економічної інформації та формувати рекомендації щодо покращення підприємницької діяльності.

Для досягнення поставленої мети вирішують наступні **завдання**:

- здатність проводити пошук економічної і інформації, збирати та формалізувати, проводити систематизацію та узагальнення даних;
- уміння проводити аналітичні дослідження, виявляти закономірності та зв'язки між факторами підприємницької діяльності
- уміння приймати управлінські рішення із здійсненням фахового аналізу показників функціонування суб'єктів економіки та різних видів підприємництва.

Організація виконання кваліфікаційної роботи магістра базується на засадах:

- добровільності та ініціативності студента у виборі напрямку дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра;
- обов'язковості кваліфікаційної роботи магістра та самостійності її виконання;
- інтегрованості розробок з усіма дисциплінами, передбаченими навчальним планом;
- індивідуальності консультування з науковим керівником;
- особистої відповідальності студента та постійного контролю керівником за виконанням встановленого регламенту.

Ці методичні рекомендації повинні допомогти студентам виконати та своєчасно представити до захисту кваліфікаційну роботу магістра.

2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Студенту надається право самостійно вибрати тему магістерської роботи із запропонованої кафедрою тематики у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Крім цього, студент може запропонувати свою тему магістерської роботи, яка повинна бути узгодженою з завідувачем кафедри економіки підприємства. Обрана тема має відповідати змісту отримуваної спеціальності. Після вибору теми студент подає заяву, погоджену з керівником на ім'я завідувача кафедри (додаток А).

Доцільність вибору теми підтверджується також листом-клопотанням з бази дослідження. Підпис посадової особи на листі-клопотанні засвідчується печаткою.

Науковим керівником роботи призначається, як правило, професор або доцент випускової кафедри. Науковий керівник спрямовує роботу магістранта, допомагаючи йому оцінити можливі рішення, та разом з виконавцем несе відповідальність за правильність отриманих результатів та їх фактичну точність. Зі складних та трудомістких проблем можуть розроблятися комплексні роботи, які виконуються кількома студентами.

За місяць до початку дипломування наказом ректора НУВГП за кожним студентом закріплюється тема магістерської роботи та призначається керівник зі складу викладачів випускової кафедри.

Після затвердження теми магістерської роботи та призначення наукового керівника, розробляється завдання на дипломну роботу. У загальному вигляді завдання визначає тему і проблему, якій присвячена магістерська робота, її актуальність, об'єкт та предмет дослідження, мету та основні завдання, які необхідно виконати під час проведення роботи, методи дослідження та основні інформаційні джерела. Оформлення завдання передбачає складання під контролем наукового керівника плану майбутньої магістерської роботи. Завдання на роботу затверджується завідувачем кафедри.

Первинним етапом написання дипломної роботи є пошук та аналітичне опрацювання інформаційних джерел. До початку інформаційного пошуку рекомендується скласти та узгодити з науковим керівником попередній список потенційно важливих для обраної теми видань для наступного їх планомірного опрацювання.

Опрацювання джерел за темою дослідження доцільно здійснювати в такій послідовності:

- нормативно-правові акти, державні стратегії, концепції, стандарти, класифікатори;
- наукові видання (монографії, словники, енциклопедії, наукові звіти та аналітичні економічні огляди, автореферати дисертацій, статті з наукових фахових журналів, збірників наукових праць провідних наукових установ та ВНЗ України та іноземних держав з проблем підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, матеріалів наукових конференцій, симпозіумів тощо);
- дані офіційних видань національних та міжнародних органів статистики;
- аналітичні матеріали, статті провідних вчених з актуальних проблем економіки, які публікують окремі засоби масової інформації.

Значну увагу слід приділити підбору і вивченню нормативно-правових актів. Важливу роль в технології пошуку відіграє повнота інформації. В першу чергу необхідно дослідити відповідні інформаційні ресурси, каталоги і фонди наукової бібліотеки НУВГП, видання НУВГП, а також збірники наукових праць та матеріалів наукових конференцій, підручники та монографії, автореферати дисертацій. Здійснюючи інформаційний пошук, необхідно також звернути увагу на посилання та бібліографічні описи джерел, розміщені у виносках або у кінці документу.

Допомогу в пошуку інформаційних джерел нададуть реферативні видання, які містять реферати, що включають скорочений виклад змісту первинних документів (або їх частини) з основними фактичними даними і висновками.

При конспектуванні, виписках або копіюванні вибраних фрагментів першоджерел з метою подальшого обґрунтування на їх основі власного аналізу, необхідно до кожного такого результату роботи з першоджерелом відразу ж додавати бібліографічний опис цього джерела та зазначати відповідні сторінки, на яких міститься запозичена інформація. Це обов'язкова вимога щодо дотримання авторського права, яка дозволяє уникнути плагіату та зробити потім відповідні точні посилання на першоджерело в тексті магістерської роботи.

У процесі підготовки роботи студент повинен опрацювати не менш 70-80 вітчизняних та іноземних інформаційних джерел – монографій, наукових видань, статей. При цьому кількість підручників та навчальних посібників повинна бути мінімальною.

Головна мета аналізу інформації, накопиченої за результатами пошуку – встановити природу об'єкта дослідження, його внутрішні та зовнішні системні зв'язки, закономірності та перспективи розвитку, шляхи розв'язання проблеми.

Після вивчення та аналізу інформаційних джерел доцільно скласти поглиблений план і структурно-логічну схему магістерської роботи. Практика підготовки студентами магістерських робіт свідчить, що в розгорнутому плані достатньо виділити в кожному розділі приблизно три-п'ять досліджуваних підпитань. Коли таким чином буде відпрацьований і обдуманий кожен підрозділ – це полегшить складання повного тексту роботи з цілеспрямованим використанням досліджених джерел. Розгорнутий план забезпечує послідовність викладення матеріалу, де кожний розділ і підрозділ (параграф) впливає з попередніх, займаючи належне йому місце. Важливим елементом завдання є календарний план (графік) підготовки й оформлення магістерської роботи. Він складається залежно від обраного студентом і узгодженого з науковим керівником методу організації виконання роботи: послідовного, вибіркового, цілісного. Практика виконання навчально-наукових робіт показує, що найкращим є цілісний метод.

магістерської роботи, повинен дотримуватись зазначених у ньому термінів подання відповідних розділів науковому керівнику, її оформлення, зовнішнього рецензування, попереднього захисту на кафедрі, подання роботи в ДЕК. У випадку, якщо студент не виконує календарний план, не з'являється на консультації до наукового керівника та не надає опрацьованих відповідно до його зауважень матеріалів у встановлені календарним планом терміни, науковий керівник робить висновок про неможливість визначити ступінь готовності магістерської роботи та її відповідності встановленим вимогам і не рекомендує її до захисту в ДЕК, про що доповідає завідувачеві кафедри.

Обов'язковою вимогою до роботи є забезпечення в ній наявності самостійного творчого внеску студента. Робота повинна містити певні елементи оригінального, авторського характеру і не зводиться до суцільної безсистемної копіювання запозичень з досліджених джерел або примітивної описовості об'єкта дослідження. У процесі дослідження, формулюванні його мети і завдань рекомендується орієнтуватись на наступні компоненти магістерської роботи:

- наукове узагальнення та систематизація досліджуваного матеріалу за обраною темою;
- встановлення закономірностей, тенденцій, очікуваних та існуючих негативних і позитивних наслідків економічних явищ;
- визначення причинно-наслідкових зв'язків, факторів впливу, суттєвих чи базових елементів економіки, функцій розвитку об'єкта дослідження;
- вдосконалення типології (класифікації) елементів досліджуваної економічної системи;
- визначення концептуальних рішень та шляхів розв'язання проблеми економічного розвитку;
- встановлення принципів розвитку, факторів, передумов, типових рис об'єкта дослідження;
- розроблення економічних моделей, механізмів, схем, проєктів

структури планів, програм, стратегій;

- розроблення рекомендацій щодо вдосконалення об'єкту дослідження, програм економічного розвитку, наукових або навчально-наукових методик тощо.

3. СТРУКТУРА І ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Кваліфікаційна робота магістра повинна мати чітку та логічну структуру. Обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 100-110 сторінок друкованого тексту (без додатків). Оформлення відповідно до вимог діючих Стандартів щодо оформлення письмових робіт студентів (ДСТУ 8302:2015 з урахуванням змін). При цьому додатки в зазначений обсяг не включаються.

За структурою Кваліфікаційна робота магістра складається з таких частин:

- титульна сторінка (оформлений відповідно до Стандарту) – 1 стор.;
- сторінка завдання – 2 стор.;
- зміст – 1 стор.;
- вступ – 1-3 стор.;
- розділ 1 (теоретична частина), орієнтовно до 20 сторінок;
- розділ 2 (аналітична частина), орієнтовно до 45-50 сторінок;
- розділ 3 (проектна частина), орієнтовно до 30-35 сторінок;
- висновки – до 3 стор.;
- список використаних джерел (70-80 джерел);
- додатки.

Титульна сторінка оформлюється відповідно до вимог Стандарту (додаток «В»). На титульній сторінці кваліфікаційної роботи повинні поставити підпис:

- студент в тому, що він виконав роботу;
- науковий керівник – в тому, що він перевірів роботу і вважає, що вона може бути допущена до захисту;

завідувач випускаючої кафедри – в тому, що він допускає роботу до захисту перед Державною екзаменаційною комісією.

Сторінка завдання оформлюється на початку восьмого семестру для студентів денного (дев'ятого семестру – для заочного навчання) і розташовується у кваліфікаційній роботі безпосередньо після титульної сторінки.

Зміст кваліфікаційної роботи магістра залежить від обраної теми, є типовим і не змінюється. При виконанні кваліфікаційної роботи студент чітко додержується плану, рекомендованого даними методичними рекомендаціями. Приклад оформлення змісту наведено в додатку «З».

У змісті надаються найменування розділів, підрозділів, пунктів та номери відповідних початкових сторінок, починаючи зі вступу і закінчуючи списком літератури і додатками. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки по тексту кваліфікаційної роботи. Всі заголовки у змісті починаються з великої літери, крапка в кінці не ставиться. Останнє слово кожного заголовку подовжується крапками з відповідним номером сторінки у крайньому правому положенні в рядку.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, її наукове та практичне значення, коротко характеризується стан проблеми, формуються мета і завдання дослідження, визначаються об'єкт, предмет, методи та інформаційна база дослідження. Обсяг вступу повинен складати 2-3 сторінки. Приклад вступу наведений в додатку «К».

У першому розділі основної частини, який повинен мати теоретичний характер, слід викласти суть досліджуваної проблеми та ступінь її сучасної розробки, аналіз та узагальнення існуючих концепцій, визначити дискусійні аспекти та невирішені питання, проблеми, розглянути еволюцію підходів до їх вирішення, викласти теоретичні основи обраної теми.

Важливе місце в даному розділі посідає викладення методик аналізу визначених проблем чи соціально-економічних процесів і

явищ, які будуть використовуватись у наступних частинах роботи.

Автор має продемонструвати свою обізнаність із методами аналізу та на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найбільш придатних із них для обраного напрямку дослідження.

Під час написання першого розділу важливо звернути увагу на те, що:

- не варто обтяжувати розділ великою кількістю графіків і таблиць;
- розділ обов'язково повинен містити формули, моделі, які автором будуть використовуватись при написанні аналітичної частини бакалаврського дипломного дослідження;
- обов'язковим є посилання на джерела використаної інформації;
- розглянуті теоретичні питання за темою кваліфікаційної роботи повинні відображати результати сучасних розробок вчених.

Другий розділ повинен мати аналітичний характер. Його матеріал є логічним продовженням першого (теоретичного) розділу бакалаврської кваліфікаційної роботи і відображає взаємозв'язок теорії і практики.

У розділі аналізується фактичний стан проблеми, що вивчається, з наведенням конкретних прикладів. У цьому розділі студент повинен показати вміння самостійно аналізувати статистичні дані та інший цифровий матеріал, узагальнювати його, формулювати висновки і пропозиції.

Об'єктом дослідження можуть бути різноманітні суб'єкти підприємництва, а саме: виробничі підприємства, торгівельні підприємства, біржі, банківські установи та інші суб'єкти господарювання залежно від видів економічної діяльності.

При аналізі його діяльності варто вказати:

- назву підприємства, історію його розвитку, дату заснування та реєстрації;
- величину статутного капіталу;
- мету та предмет діяльності;

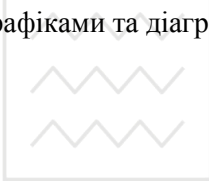
організаційно-правову форму господарювання;

- охарактеризувати виробничу діяльність підприємства, його продукцію: призначення, ринки збуту, конкурентоспроможність;
- дослідити основних конкурентів, постачальників;
- описати організаційну структуру підприємства.

На основі даних фінансової звітності здійснюється оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності. Проводиться аналіз динаміки системи основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства за останні 4 роки звітного періоду.

Основні показники виробничої діяльності доцільно представлені в табличній формі (табл.1). Вони можуть бути доповнені в залежності від кваліфікації видів економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Динаміка економічних показників має супроводжуватись графіками та діаграмами.

Таблиця 1 - Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства (за 5 років)

№ з/п	Показник	Роки			Ланцюго-ві темпи росту, %	
1	Обсяг виробленої продукції за основними видами (в натуральних одиницях виміру)	20_	20_	20_		
2.	Обсяг виробленої продукції (в гуртових цінах підприємства) тис. грн					
3.	Виручка від реалізації продукції (з ПДВ), тис. грн					
4.	Виручка від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн					
5.	Собівартість реалізованої продукції тис. грн.					
6.	Середньоспискова чисельність працівників, осіб,					
7.	в тому числі робітників					
8.	Фонд оплати працівників, тис. грн.					
9	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн					
10	Продуктивність праці 1 працівника (р.1/р.6)					
11	Витрати виробництва тис. грн					
12	Середньорічна вартість основних виробничих засобів тис. грн					
13	Середньорічний залишок оборотних засобів, тис. грн.					
14	Прибуток від реалізації продукції (фінансовий результат від операційної діяльності), тис. грн.					
15	Загальний прибуток (фінансовий результат до оподаткування) тис. грн.					
16	Чистий прибуток (або збиток), тис. грн.					
17	Рентабельність виробництва (р.14/р.10)					
18	Питомі витрати грн./грн. (р.10/р.1)					
19	Фондовіддача грн./грн *(р.1/р.11)					

*система показників має бути доповнена в залежності від виду економічної діяльності підприємства (с/г підприємства, лісогосподарські, торгівельні)

Інформаційною базою для аналізу є дані що наведені у таких формах бухгалтерської та статистичної звітності:

- баланс підприємства, ф. № 1;

- звіт про фінансові результати, ф. № 2;
- звіт про рух грошових коштів, ф. № 3;
- звіт про власний капітал, ф. № 4;
- звіт про основні показники діяльності підприємства, ф. № 1-підприємництво;
- звіт підприємства про продукцію, ф. № 1-П (місячна, квартальна, річна).

Додатковими формами звітності для підприємства в залежності від видів економічної діяльності є:

- для підприємств лісозаготівельної галузі ф. № 1-П (ліс), звіт про виконання виробничого плану по лісовому господарству, ф. № 10-лг; заключний звіт про підсумки сівби під урожай, ф. № 4-сг; звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств, ф. № 50-сг;
- м'ясної промисловості ф. № 1-П (м'ясо), молочної та маслосироробної ф. № 1-П (мол.), рибної промисловості ф. № 1-П (риба);
- для споживчої кооперації ф. № 1-П (споживспілка), побутового обслуговування ф. № 1-П (побутпром.);
- звіт про товарооборот, ф. № 1-торг;
- звіт про обсяги капітального будівництва, ф. № 1-КБ;

Третій розділ носить прикладний характер. В цьому розділі надаються пропозиції щодо підвищення ефективності господарських рішень суб'єктів підприємництва з точки зору покращення використання виробничих ресурсів, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, оздоровлення фінансового стану та управління. Результати запропонованих заходів доцільно розмістити в табличній формі (табл. 2).

Таблиця 2 – Оцінка впливу запропонованих заходів на результати господарської діяльності підприємства

№	Зміст заходу	Показники	Значення показника		Оцінка впливу на результати господарської діяльності	
			До	після		
			впровадження заходів		абс. знач.	відн., %
1	Захід №1	1. Обсяг виробленої продукції, тонн				
		2. Виручка від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн.				
		3. Чистий прибуток, тис. грн.				
		4. Рентабельність продукції, %				
2	Захід №2	1. Маркетингові витрати, тис. грн.				
		2. Виручка від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн.				
		3. Чистий прибуток, тис. грн.				
		4. Рентабельність продукції, %				
3	Захід №3	1. Капітальні вкладення, тис. грн.				
		2. Обсяг виробленої продукції, тонн				
		3. Виручка від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн.				
		4. Чистий прибуток, тис. грн.				
		5. Питомі витрати, грн/грн.				
		6. Продуктивність праці, тис. грн.				

*заходи обираються відповідно до обраної теми кваліфікаційної роботи

У висновках необхідно коротко підвести конкретні підсумки

досліджень, що були проведені у кваліфікаційній роботі, акцентуючи увагу на пропозиціях автора. Рекомендований обсяг висновків 2-3 сторінки. Приклад висновків до кваліфікаційної роботи наведений в додатку «Л».

Список використаних джерел. Перелік джерел наукової, методичної, статистичної інформації, використаної під час виконання дослідження, є невід'ємною частиною кваліфікаційної роботи. Список літератури повинен містити перелік усіх першоджерел, на які є посилання у тексті роботи або які використовувалися під час здійснення дослідження (30-35 джерел). Список літератури укладається та оформлюється відповідно до Стандарту. Посилання на них мають наводитись у вигляді порядкового номеру за списком джерел у квадратних дужках, наприклад [19].

Додатки. Вся інформація, що представлена у текстовій, табличній, графічній формі або у вигляді форм первинної статистичної звітності, яка не увійшла до складу основної частини, входить до складу додатків. Додатки не входять до загального обсягу випускної роботи.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

4.1. Загальні вимоги

Вимоги до структури й оформлення дипломної робіт розроблено на базі ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»; ДСТУ 3582-97. Державний стандарт України. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила. – К.: Держстандарт України, 1998. – 27 с. ; ДСТУ 3973-2000. Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення. – К.: Держстандарт України, 2001. – 18 с.

Робота виконується в одному примірнику. Текст роботи повинен

бути надрукованим на комп'ютері через 1,5 міжрядковий інтервал до 40 рядків на сторінці з використанням шрифту Times New Roman текстового редактора Word, розмір 14.

Сторінки роботи повинні мати поля: ліве – не менше 25 мм, верхнє та нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм. Шрифт повинен бути чітким, чорного кольору, з однаковою щільністю тексту.

Текст іноземною мовою, формули, умовні знаки повинні бути повністю надрукованими та чорного кольору (часткове друкування літер або цифр не допускається).

Робота, оформлена з порушенням вимог, до захисту не допускається.

4.2. Побудова бібліографічного апарату роботи

Бібліографічний апарат у кваліфікаційній роботі – ключ до використаних студентом інформаційних джерел. Крім того, він певною мірою відбиває наукову етику і культуру навчально-наукової праці. Саме з нього можна зробити висновок про ступінь ознайомлення студента з актуальною сучасною та важливою ретроспективною інформацією з досліджуваної проблеми.

Бібліографічний апарат кваліфікаційної роботи включає:

А. Список використаних джерел, який являє собою упорядкований перелік бібліографічних описів використаних інформаційних джерел, на які студент посилається у тексті роботи;

Б. Цитування;

В. Бібліографічні посилання, які робить студент у вступі, основній частині і додатках до роботи на відповідні номери списку та сторінки першоджерел.

Список використаних джерел складається на основі результатів проведеного дослідження і відображає обсяг проаналізованих джерел та ступінь вивченості студентом досліджуваної теми, є «візитною картою» автора дипломної, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою

літературою та іншими інформаційними джерелами.

Такий список – одна із суттєвих частин роботи, що віддзеркалює самостійну творчу працю студента і демонструє глибину проведеного дослідження.

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і т. ін. Оформляється згідно з ДСТУ 8302:2015 з урахуванням змін «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання.»

Кожний бібліографічний опис треба починати з нового рядка. Список джерел посилань розміщується на окремих аркушах після висновків. Список джерел посилань повинен включати усі інформаційні джерела, які були використані при написанні остаточної редакції роботи.

Джерела, які рекомендовані студентам в процесі написання кваліфікаційної роботи, подаються в такому порядку:

а) Закони України, Постанови Верховної Ради України, Постанови Кабінету Міністрів України;

б) інструкції та нормативні акти міністерств і відомств;

в) наукова, навчально-методична, спеціальна література, видана українською мовою;

г) наукова, навчально-методична, спеціальна література, видана іноземними мовами;

д) періодична література (рекомендований перелік періодичних видань економічного спрямування див. в додатку Н);

е) наукова, аналітична, статистична інформація, що розміщена в мережі Internet (рекомендований перелік інформаційних сайтів див. в додатку М).

Для нормативно-правових актів необхідно вказувати офіційні видання (Відомості Верховної Ради України, Офіційний вісник України, газета "Урядовий кур'єр", Зібрання постанов Уряду

Україні). Не слід посилалися на електронні бази даних та інші видання (книги), які не є офіційними джерелами змісту нормативно-правових актів.

законодавчі та нормативні документи: по одному зразку

Наприклад:

Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

Для книг одного автора:

Наприклад:

Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.

двох (трьох) авторів:

Наприклад:

Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.

чотирьох і більше авторів:

Наприклад:

Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укragропромпродуктивність, 2006. 106 с.

матеріалів конференцій (тези, доповіді):

Наприклад:

Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.

періодичного видання (журналу, газети):

Наприклад:

Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. *Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics*. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.

електронні ресурси:

Наприклад:

Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: <ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf> (дата звернення: 10.11. 2017).

сторінки з веб-сайтів:

Наприклад:

Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя: веб-сайт. URL: <http://www.eco-live.com.ua> (дата звернення: 12.10.2017).

Загальні правила цитування та бібліографічних посилань на інформаційні джерела. Обов'язковий елемент кваліфікаційної роботи – звертання до цитат. Звертатись до них доцільно тільки у тих випадках, коли цитата дійсно містить потрібну аргументацію.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту, без перекинувань думок автора;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами, що дає значну економію тексту, слід бути максимально точним у викладі думок автора і коректним щодо оцінювання його результатів, і робити відповідні посилання на джерело.

Щоб вказати джерела цитат, запозичень конкретних положень, формул, статистичних даних та деяких інших відомостей, а також щоб навести відомості про проаналізовані у тексті опубліковані праці, застосовують *бібліографічні посилання*.

Бібліографічні посилання на відповідні номери списку джерел

посилань у тексті роботи слід давати у квадратних дужках, а також вказувати номер сторінки першоджерела, на якій розміщено ту інформацію, на яку посилається студент.

Приклад цитування:

“... найвигідніше вкладати наявні капітали у різноманітні активи, щоб уникнути фінансової скрути і не допустити виходу фінансових проблем з-під контролю [12, с. 27]. “

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їх номери. При цьому слід писати: "... у розділі 4 ...", "... дивись 2.1 ...", "... за 1.3.4 ...", "... відповідно до 2.3.1 ...", "... на рис. 1.3 ...", або "...на рисунку 1.3 ...", "... у таблиці 3.2 ...", або "... (див. табл. 3.2) ...", "...за формулою (3.1) ...", "... у рівняннях (1.23) - (1.-25) ...", "... у додатку Б ...". При цьому обраний варіант оформлення посилань має дотримуватись у всій магістерській роботі.

У тексті кваліфікаційної роботи повинні бути посилання на всі номери списку використаних джерел (один раз або й більше разів за необхідністю).

4.3. Оформлення заголовків

Структурні елементи "ЗМІСТ", "ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ " не нумерують, а їх назви правлять за заголовки структурних елементів. Розділи і підрозділи повинні мати заголовки.

Заголовки структурних елементів звіту і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів звіту слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці.

Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх

розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділів не допускається.

Відстань між заголовками й текстом повинна складати 2 міжрядкові інтервали. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Кожну структурну частину роботи необхідно починати з нової сторінки. Тобто з нової сторінки починаються ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ.

Підрозділи (параграфи) та висновки до розділів можуть починатися як з нової сторінки, так і на тій же сторінці, на якій закінчився попередній підрозділ. При цьому відстань між назвою підрозділу та попереднім текстом повинна бути 2 міжрядкових інтервали.

4.4. Нумерація сторінок і структурних частин

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака “№”.

Нумерація сторінок має бути наскрізною, тобто усі сторінки роботи, враховуючи ілюстрації, нумеруються від титульної до останньої сторінки без пропусків та повторів, а також доповнень. Першою сторінкою вважається титульний лист і на ній номер не проставляється. Сторінки з анотацією та бланком завдання також не нумеруються. Нумерація починається з цифри “5”. На цій сторінці має знаходитися зміст роботи, у якому разом з назвою потрібно вказувати тільки початкову сторінку кожного розділу, параграфа, або іншої структурної частини роботи. Усі номери сторінок розміщуються у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини роботи як зміст, вступ, висновки, список джерел посилань не мають порядкового номера, тобто не можна

друкувати 1. ВСТУП або 5. ВИСНОВКИ. Номер розділу ставлять після слова РОЗДІЛ, після номера крапку не ставлять. Потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номеру розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: 2.3. (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку іде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: 1.3.2. (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку іде заголовок пункту.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

4.5. Таблиці і примітки

У економічних дослідженнях для відображення кількісного і якісного стану явища, що вивчається, велике значення має правильне наведення цифрового матеріалу у табличній формі. На відміну від тексту, у таблицях слова і числа розташовуються у особливому порядку – вони організовані у вертикальні графи та горизонтальні рядки таким чином, що кожний елемент – це одночасно складова частина як рядка так і графи. Завдяки такому розміщенню між даними таблиці встановлюється взаємозв'язок, який є зрозумілим без додаткових пояснень. Таблиці мають бути уніфікованими, а цифрова інформація – достовірною.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблиця має розміщуватися уздовж сторінки або поперек з відповідним поворотом її проти годинникової стрілки.

На всі таблиці мають бути посилання в тексті кваліфікаційної роботи. Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою

нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 - перша таблиця другого розділу.

Таблиця має мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої) і вміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

Зразок оформлення таблиці

Таблиця 2.9 - Аналіз використання робочого часу
на ПАТ «Завод «Технопривод»

При перенесенні таблиці на наступну сторінку слово Таблиця і номер її вказують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова Продовження табл. і вказують номер таблиці, наприклад: Продовження табл. 1.2. При перенесенні таблиці на наступній сторінці повторюють її вихідні дані (“шапку”).

Після кожної таблиці повинен бути аналіз наведених у ній даних.

Назви граф пишуть з великої літери, а підзаголовки, якщо вони граматично пов’язані з назвою – з малої, в інших випадках – з великої.

У графах таблиць неможливо залишати вільні місця: якщо дані відсутні, слід ставити тире або помічати словом “дані відсутні”. Якщо табличні колонки заповнені текстом, крапка наприкінці не ставиться. Числові величини в одній графі повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Коли усі параметри, що розміщуються у таблиці, мають однакову розмірність, то позначення одиниці виміру розміщують над таблицею. Якщо параметри мають різну розмірність, то позначення одиниці виміру подають у заголовку до кожної графи.

Якщо таблиця займає цілу сторінку і немає місця для тексту, то

4.6. Оформлення ілюстрацій

Кількість ілюстрацій, які наводяться у роботі, визначається їх змістом і повинна бути достатньою для того, щоб надати тексту роботи наочності та конкретності. Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) слід розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у кваліфікаційній роботі. У кінці кожної ілюстрації вказується джерело, на основі якого вона складена. Якщо ілюстрації створені не автором, то при їх поданні необхідно дотримуватись вимог чинного законодавства про авторські права – вказувати джерело інформації.

Ілюстрації мають мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок », яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, «Рисунок 3.1 – Динаміка рентабельності виробництва».

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу.

4.7. Подання формул

Для подання формул доцільно використовувати редактор MS Equation.

Формули нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери пишуть біля правого поля аркуша на рівні нижнього рядка формули, до якої він

належить, в круглих дужках, наприклад: «(2.1)» – перша формула другого розділу. При посиланні у тексті на формулу необхідно вказати її повний номер в дужках, наприклад, «у формулі (2.4)». Після формули пишуть слово «де» і розшифровують позначення словами в такій послідовності, в якій вони подані у формулі. Після слова «де» двокрапка не ставиться. Наприклад:

$$N_i = \left(\frac{\alpha^2 \cdot \sqrt[4]{\epsilon_i - \overline{m}}}{\left(\frac{1}{\lambda - 1} \right) + P\left(\frac{1}{1+i} \right)} \right) \cdot \left(\frac{m - 1}{m} \right) \quad (2.4)$$

де N_i – чисельність робітників, зайнятих,

m – кількість показників, за якими проводиться дослідження.

Після кожної наведеної формули вказується джерело, з якого вона взята, із зазначенням конкретної сторінки.

4.8. Оформлення додатків

Додатки оформляються як продовження роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку посилань у тексті роботи. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої по центру відносно тексту сторінки. По центру рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово Додаток... і велика літера української абетки, наприклад Додаток А, Додаток Б. Додатки слід позначати послідовно відповідно до букв алфавіту, за винятком букв Г, І, Є, І, Ї, О, Ч, Ї. Якщо в роботі є лише один додаток, то він позначається як додаток А. У кінці кожного з додатків необхідно вказати джерело, на основі якого він складений із зазначенням конкретної сторінки.

Текст кожного додатка може поділятися на розділи та підрозділи, які нумеруються у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад А.2 – другий розділ додатка А. Ілюстрації, таблиці і

формули у додатках нумеруються у межах кожного додатка, наприклад рис. А.1 – перший рисунок додатка А; формула (В.1) – перша формула додатка В.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші цієї частини (книги) під її назвою друкують великими буквами слово ДОДАТКИ.

5. ПЕРЕВІРКА РОБОТИ НА УНІКАЛЬНІСТЬ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ

Магістерська робота - це випускна кваліфікаційна робота, яка є формою державної атестації здобувачів вищої освіти, що застосовується з метою контролю набутих студентом у процесі навчання компетентностей, необхідних для виконання ними майбутніх професійних обов'язків. Вона має відображати особисті здобутки автора, тобто не містити плагіату. Згідно Закону України «Про вищу освіту» Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворенню опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання

В університеті діє онлайн-сервіс пошуку плагіату Unplag, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів НУВГП. Згідно Положення НУВГП про запобігання плагіату випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти подають заяву щодо самостійності виконання випускної кваліфікаційної роботи (додаток М). Цією заявою підтверджується факт відсутності в роботі запозичень з друкованих та електронних джерел третіх осіб, не підкріплених відповідними посиланнями, й інформованість про можливі санкції у випадку виявлення плагіату. Відмова у заповненні та підписанні заяви автоматично тягне за собою не допуск студента до захисту випускної кваліфікаційної роботи.

Магістерську роботу студенти самостійно завантажують для

експертизи сервісом Unplag в систему Moodle перед отриманням допуску випускаючої кафедри до захисту. При цьому необхідно дотримуватись наступного порядку у назві роботи: рік _ код спеціальності _ назва роботи (транслітерацією)_ПІБ студента (транслітерацією)_ПІБ керівника (транслітерацією). Робота повинна бути представлена в одному із форматів: *.doc (Word 97 – Word 2003), *.docx (Word 2007 – Word 2016). Текст роботи вводиться повністю, починаючи з титульного аркуша (без додатків).

Результати перевірки роботи будуть відображатись у звіті, що надсилається також керівнику магістерської роботи.

Студенти несуть відповідальність за:

- неподання або несвоєчасне подання своєї випускної кваліфікаційної роботи для перевірки у систему MOODLE із застосуванням сервісу Unplag у порядку, визначеному Положенням НУВГП;

- недотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань;

- порушення загальноприйнятих правил цитування та посилань на використані інформаційні джерела.

За результатами перевірки сервіс Unplag автоматично формує звіт, що містить загальний відсоток унікальності авторського тексту, посилання на скопійовані джерела, вказує на неоригінальні частини тексту, виділяючи їх кольором у звіті. Якщо наявність текстових збігів магістерської роботи не перевищує 40%, то вона може бути допущена до рецензування та подальшого захисту.

У разі перевищення 40% текстових збігів випускова кваліфікаційна робота потребує доопрацювання та повторної перевірки. За повторне порушення робота відхиляється, а здобувачу призначається нова дата захисту. Остаточне рішення про допуск до захисту випускної кваліфікаційної роботи приймає екзаменаційна комісія із захисту магістерських робіт.

Після проходження перевірки випускної кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти на плагіат керівник роботи надає першу

сторінку звіту, який формується в сервісі Unplag автоматично, та на його підставі складає Акт перевірки (додаток Н). Ці документи вкладаються в роботу (після бланку завдання на випускову кваліфікаційну роботу) перед її здачею на рецензію. Наявність Акта у випускній кваліфікаційній роботі перевіряється секретарем екзаменаційної комісії із захисту випускних кваліфікаційних робіт до початку їх публічного захисту.

6. ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА, РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ПОПЕРЕДНІЙ ЗАХИСТ РОБОТИ

Автор магістерської роботи повинен отримати на неї письмовий відгук наукового керівника, зовнішню та внутрішню рецензії.

Відгук наукового керівника роботи формується в направленні голові ДЕК, виданому в деканаті. Також керівник надає акт перевірки випускної кваліфікаційної роботи на наявність текстових збігів (див. п.6).

Зовнішню рецензію може надати провідний спеціаліст підприємства, на базі якого виконувалось дослідження, або підприємства, що працює на відповідному ринку. Обов'язковою є також внутрішня рецензія, яку надає професор або доцент випускової кафедри.

В рецензії слід звернути увагу на актуальність теми; вміння логічно-послідовно викладати матеріал та застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань; наявність у роботі особистих рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність; достовірність результатів і обґрунтованість висновків; стиль викладу та оформлення роботи; недоліки роботи.

До магістерської роботи додається довідка про результати апробації досліджень на підприємстві, яке слугувало об'єктом роботи. В довідці має бути вказана практична значимість роботи, затверджена підписом керівника підприємства та печаткою.

За графіком, затвердженим випусковою кафедрою (за 15-20 днів, що передують засіданню ДЕК з захисту магістерських робіт),

відбувається попередній захист роботи в комісії, яка складається з викладачів випускаючої кафедри. Студент повинен представити роботу в не зброшурованому вигляді. На кафедрі розглядається якість написання й оформлення, обговорюється науковий рівень роботи та робиться висновок про ступінь підготовки студента.

Робота, що подана на попередній захист, може бути визнаною такою, що відповідає рівню магістерської роботи.

У разі, коли робота за змістом, обсягом та оформленням не відповідає вимогам, вона повертається студенту на доопрацювання. Після усунення недоліків, студент повинен пройти попередній захист повторно.

7. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

До захисту магістерських робіт наказом ректора НУВГП допускаються студенти, які повністю виконали навчальний план, пройшли повний курс теоретичної та практичної підготовки, відпрацювали всі необхідні комплексні кваліфікаційні завдання та отримали рекомендацію кафедри за результатами попереднього захисту.

Захист магістерської роботи відбувається на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Захист магістерської роботи проходить привселюдно і носить характер наукової дискусії.

Захист роботи є останнім етапом підготовки магістра в НУВГП. Повністю підготовлена робота з письмовим відгуком наукового керівника, рецензіями, висновком завідувача кафедри подається для попереднього вивчення в ДЕК не пізніше, ніж за 3-4 дні до захисту. Захист роботи проводиться на відкритому засіданні ДЕК.

Захист магістерської роботи починається з того, що секретар ДЕК повідомляє про захист магістерської роботи, вказуючи її назву, прізвище, ім'я і по батькові автора, а також доповідає про наявність необхідних у справі документів. Потім слово для викладення основних результатів наукового дослідження надається самому

студентові. Свій виступ він буде на основі заздалегідь підготовленої доповіді, покликаної показати його високий рівень теоретичної підготовки, ерудицію і здатність доступно представити основні наукові результати проведеного дослідження.

Текст доповіді узгоджується з керівником роботи. Доповідь поряд з мультимедійним супроводом має важливе значення для успішного захисту. Обсяг доповіді – 4-5 сторінок тексту, шрифт - 14, інтервал - 1,5, що відповідає 10-12 хвилинам тривалості доповіді (з середнім темпом розмови). Доповідь - це документ студента, який державній комісії не представляється, і може мати вигляд рукопису. Структура доповіді: актуальність і мета роботи; об'єкт і предмет дослідження; практична значущість; короткий огляд теоретичних досліджень; результати економічного аналізу; пропозиції щодо вдосконалення предмета дослідження; соціально-економічний та інший ефект від реалізації рекомендацій.

Доповідь супроводжується посиланнями на рисунки, таблиці, формули, які наведені в мультимедійному супроводі роботи. Таким чином, головне завдання доповіді - стисло показати найважливіші результати магістерської роботи і зуміти якісно презентувати їх членам ДЕК.

По завершенню доповіді оголошуються відгук наукового керівника, рівень унікальності авторського тексту й рецензії. Також секретар повідомляє про додаткові супровідні документи, представлені в магістерській роботі (довідки про впровадження результатів дослідження, сертифікат участі у конференції тощо). Студенту надається можливість відповісти на зауваження, зроблені у відгуку й рецензіях, дати роз'яснення стосовно зазначених недоліків.

Після цього починається наукова дискусія, у якій мають право брати участь усі присутні на захисті. Члени ДЕК й особи, запрошені на захист, в усній формі можуть задавати питання з проблем, порушених у роботі, методів дослідження, уточнювати результати і процедуру експериментальної роботи і т.п.

Відповідаючи на запитання, студент формулює думки лаконічно та чітко. Для підтвердження відповіді можна робити посилання на таблиці та рисунки, використані в авторефераті або на слайдах. За необхідності студент може написати будь-які формули на дошці.

Оцінка захисту магістерських робіт здійснюється на закритому засіданні ДЕК після презентації робіт всіх студентів, передбачених розкладом захисту у відповідний день. Рішення щодо оцінки приймається відкритим голосуванням, в якому беруть участь тільки члени ДЕК, простою більшістю голосів. ДЕК бере до уваги інформацію наукового керівника, відображену у його відгуку, про процес підготовки магістерської роботи та її експертну оцінку зовнішнім рецензентом. При однаковій кількості голосів голос голови ДЕК є вирішальним.

Після захисту магістерська робота передається студентом на зберігання в архів університету.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Критерії оцінювання магістерської роботи є методичним засобом що використовується ДЕК з метою виявлення відповідності професійних компетенцій студента. Вони розробляються і затверджуються кафедрою і відображають специфіку професійних завдань які виконуються в межах відповідних спеціальностей та магістерських програм.

Для оцінювання магістерської роботи в університеті застосовується 100-бальна шкала. Отримана студентом підсумкова оцінка у балах одночасно фіксується у протоколі засідання ДЕК у 4-бальній шкалі («відмінно», «добре», «задовільно» чи «незадовільно»).

Відмінно (90-100 балів). Магістерська робота є бездоганною: виконана з дотриманням абсолютно усіх вимог до такої роботи, носить творчий характер, містить оригінальні розробки, які готові до впровадження; робота оформлена чітко і акуратно; відгук і

рецензії позитивні; ілюстративний матеріал підібраний грамотно, відображає зміст проведених досліджень, правильно оформлений і використовується під час доповіді; доповідь логічна, стисла, з правильним використанням термінології; відповіді на запитання членів ДЕК правильні і повні. Студент, що претендує на оцінку «відмінно», має мати підтвердження апробації результатів дослідження на наукових конференціях або у наукових публікаціях.

Добре (74-89 балів). Тема роботи розкрита повністю, але мають місце окремі недоліки неprinципового характеру: деякі питання не деталізовані; не повністю використані новітні економічні розробки; не всі розроблені пропозиції можуть бути рекомендовані до впровадження; мають місце окремі зауваження в рецензії та відзиві; доповідь логічна, проголошена вільно; відповіді на запитання членів ДЕК в основному правильні, але не повні, оформлення роботи в межах вимог.

Задовільно (60-73 балів). Тема магістерської роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензії і відзив містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання членів ДЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення дипломної роботи.

Незадовільно (менше 60 балів). Нечітко сформульована мета магістерської роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово, переважає описовість на шкоду системності і глибині. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не впливають, економічне обґрунтування неповне. Оформлення роботи далеке від зразкового. Ілюстративний матеріал до захисту відсутній. Відповіді

на запитання членів ДЕК неточні, або неповні.

Випускники, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету, отримуючи академічну довідку. До повторного захисту магістерська робота може бути подана протягом трьох років після закінчення навчання в університеті.

9. ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ МАГІСТРІВ

за спеціальністю 076

«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

1. Управління асортиментом і товарними запасами.
2. Управління якістю в системі технічного регулювання.
3. Державне регулювання торгівельної підприємницької діяльності.
4. Стратегічне управління товарними запасами.
5. Управління товарними запасами.
6. Діагностика товарознавчих аспектів маркетингу нових продовольчих товарів.
7. Митно-тарифне та нетарифне регулювання ЗЕД.
8. Управління якістю послуг.
9. Екологічна сертифікація і екологія маркувань.
10. Системне управління якістю продукції.
11. Управління ефективністю використання ресурсного потенціалу підприємства.
12. Оптимізація управління поточними витратами підприємства.
13. Ефективність управління персоналом підприємства.
14. Економічне обґрунтування заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємства.

15. Економічна безпека підприємства та її забезпечення.
16. Економічна оцінка використання виробничого потенціалу підприємства.
17. Прискорення оборотності оборотних засобів підприємства і результати господарської діяльності підприємства.
18. Прибуток підприємства і механізм його формування.
19. Економічне обґрунтування рівня рентабельності (прибутковості) підприємства.
20. Економічне обґрунтування джерел відтворення основних виробничих фондів.
21. Оптимізація обсягу виробництва продукції і ефективність її виробництва (на прикладі...).
22. Економічна оцінка земель в аграрному виробництві та її використання в господарському процесі (на прикладі...).
23. Цінова політика підприємства та її вплив на його господарську діяльність (на прикладі...).
24. Удосконалення матеріально-технічного забезпечення підприємства ресурсами та його вплив на господарську діяльність (на прикладі...).
25. Механізм підвищення продуктивності праці на підприємстві і його ефективність (на прикладі...).
26. Витрати торговельного підприємства та їх формування (на прикладі...).
27. Обґрунтування заходів щодо зниження витрат торговельного підприємства (на прикладі...).
28. Формування прибутку торговельного підприємства та механізм його розподілу (на прикладі...).
29. Обґрунтування нормативу власних оборотних засобів підприємства (на прикладі...).
30. Шляхи економії матеріальних ресурсів та ефективність виробництва продукції (на прикладі...).
31. Обґрунтування рівня продуктивності праці та його вплив на ефективність виробництва (на прикладі...).

32. Механізм формування фонду оплати праці на підприємстві та його вплив на ефективність виробництва (на прикладі...).
33. Обґрунтування резервів росту продуктивності праці на підприємстві (на прикладі...).
34. Нематеріальні активи підприємства та їх вплив на його господарську діяльність (на прикладі...).
35. Механізм формування витрат виробництва підприємства та їх зниження (на прикладі...).
36. Економічна ефективність використання землі як основного засобу виробництва у сільському господарстві (на прикладі...).
37. Техніко-економічне обґрунтування норм витрат матеріальних ресурсів (на прикладі...).
38. Формування та оцінка портфеля реальних інвестицій на підприємстві.
39. Оцінка фінансово-економічної діяльності підприємства та її використання в господарській діяльності підприємства (на прикладі ...).
40. Діагностика ринкового та екологічного становища підприємства та її використання в господарській практиці.
41. Ефективність використання персоналу підприємства.
42. Діагностика ризику банкрутства суб'єкта господарювання та її використання в господарській практиці.
43. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства та її використання в господарській практиці.
44. Обґрунтування беззбиткового обсягу виробництва та реалізації продукції.
45. Обґрунтування організаційно-економічних заходів щодо санації підприємства (на прикладі ...).
46. Формування економічного потенціалу підприємства та його ефективність.
47. Оптимізація комплексу організаційно-економічних заходів щодо покращення використання оборотних коштів.
48. Обґрунтування резервів підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

49. Організаційно-технічний рівень виробництва: показники, шляхи підвищення і його вплив на господарську діяльність підприємства.

50. Обґрунтування виробничої програми підприємства.

51. Шляхи оптимізації інвестиційного портфеля з урахуванням ризику.

52. Обґрунтування ступеня ризику в процесі організації та ведення підприємницької діяльності.

53. Оцінка банківського ризику (на прикладі ...).

54. Оцінка ризиків страхової компанії (на прикладі ...).

55. Активні операції комерційного банку та їх ефективність (на прикладі ...).

56. Структура активних операцій комерційного банку та її ефективність (на прикладі ...).

57. Кредитна політика комерційного банку та її ефективність (на прикладі ...).

58. Ефективність використання власних та залучених коштів комерційного банку (на прикладі ...).

59. Ресурсний потенціал комерційного банку та його використання (на прикладі ...).

60. Формування капіталу комерційного банку та його джерела (на прикладі ...).

61. Формування прибутку комерційного банку та його джерела (на прикладі ...).

62. Оцінка ефективності діяльності комерційного банку (на прикладі ...).

63. Фінансовий стан комерційного банку та його поліпшення (на прикладі ...).

64. Витрати комерційного банку та їх зниження (на прикладі...).

65. Інноваційна діяльність підприємства та її ефективність.

66. Цінова тактика підприємства (на прикладі ...).

67. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства.

68. Обґрунтування антикризових заходів на підприємстві.

69. Інвестиційна привабливість підприємства та її обґрунтування.

70. Організація антикризової діяльності на підприємстві.

71. Економічне обґрунтування стратегії розвитку підприємства.

72. Економічне обґрунтування стратегії стабілізації підприємства.

73. Формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

74. Формування стратегії попередження банкрутства підприємства.

75. Формування інноваційної стратегії підприємства.

76. Формування інвестиційної стратегії підприємства.

77. Оцінка фінансової стійкості підприємства і її використання в господарській практиці.

78. Оцінка ризиків на підприємстві (на прикладі ...).

79. Оцінки та прогнозування фінансового стану підприємства (на прикладі ...).

80. Виробнича інфраструктура підприємства та її ефективність (на прикладі ...).

81. Особливості формування витрат у будівництві (на прикладі...).

82. Підвищення економічної ефективності аграрних підприємств (на прикладі ...).

83. Підвищення продуктивності виробничих ресурсів підприємства та ефективність виробництва.

84. Оптимізація використання виробничих ресурсів підприємства і ефективність виробництва.

85. Підвищення ефективності використання нематеріальних активів підприємства.

86. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства і ефективність виробництва підприємства.

87. Обґрунтування системи показників ефективності виробництва підприємства та їх застосування в господарській практиці.

88. Формування витрат підприємства на збут продукції та їх зниження.

89. Фактори зовнішнього середовища та їхній вплив на результати господарської діяльності.

90. Конкурентоспроможність підприємства та її оцінка.

91. Товарна політика підприємства в умовах ринкової економіки.

92. Збутова політика підприємства в умовах ринкової економіки.

93. Управління виробничими запасами на підприємстві.

94. Система планування на підприємстві та її вплив на результати діяльності підприємства.

95. Маркетингова політика та її значення для ефективного функціонування підприємства.

96. Планування і контроль товарних запасів на підприємстві.

97. Планування і контроль поточних витрат на підприємстві.

98. Планування економічних показників розвитку підприємства.

Додаток А

Зразок оформлення заяви
на затвердження теми
кваліфікаційної роботи

Завідувачу кафедри економіки
підприємства НУВГП
проф. Кушнір Н.Б.
студента 5 курсу 1 групи
спеціальності 076
“Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність”
Вівчара Н.П.
тел.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Заява

Прошу затвердити за мною наступну тему кваліфікаційної
магістерської роботи: “Економічна безпека підприємства та методи
її забезпечення”(на прикладі ПАТ «Завод «Технопривод», с.
Городок, Рівненська обл.), та призначити керівником

_____.

_____ 20__ р.

підпис

Додаток Б

форма завдання на кваліфікаційну роботу

Національний університет водного господарства та природокористування

(повна назва вищого навчального закладу)

Навчально-науковий

Економіки та менеджменту

Інститут:

Кафедра:

Економіки підприємства

Освітній рівень:

магістр

Спеціальність:

*076 «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»*

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри
економіки підприємства

Національний університет водного господарства та природокористування
„___” 20__ рік

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (ПРОЕКТУ) МАГІСТРА СТУДЕНТА

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

(проекту):

Керівник

роботи

(проекту):

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом вищого навчального закладу від „___” 20__
року №__

2. Строк подання студентом

роботи (проекту):

3. Вихідні дані до

роботи (проекту):

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які

потрібно розробити):

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

6. Консультанти розділів роботи (проекту):

Розділ	Прізвище, ініціали і посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____
(підпис)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Додаток В

Зразок оформлення титульної
сторінки до кваліфікаційної роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня за спеціальністю
076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”

на тему:

«

Національний університет
водного господарства
та природокористування

»

Виконав: студент ____ курсу,
групи _____
Спеціальності 076
«Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»

(прізвище та ініціали)

Керівник

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(прізвище та ініціали)

Рівне – 20 ____

УДК 331

ББК 65.9(2)315

Кваліфікаційна магістерська робота “Економічна безпека підприємства та методи її забезпечення” (на прикладі ПАТ «Завод «Технопривод», с. Городок, Рівненська обл.)/ Вівчар Н.П. Рівне: НУВГП, 201___. – 72 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади формування економічної безпеки підприємства та її функціональні складові. Розглянуто алгоритм, показники та критерії ефективності економічної безпеки. Здійснено аналіз результатів виробничо-господарської діяльності підприємства та оцінено ринкову, техніко-технологічну, фінансову та соціальну складові економічної безпеки підприємства. За результатами комплексного аналізу показників фінансово-економічної безпеки і ризику банкрутства обґрунтовано заходи забезпечення економічної безпеки підприємства у кризових умовах господарювання.

A theoretical basis of economic security and its functional components are investigated in the master's degree work. The algorithm, parameters and performance criteria of economic security are considered. An analysis of production and business activities is done and it is estimated the market, technical, technological, intellectual, financial and social components of economic security. As a result of complex analysis of financial and economic security and risk bankruptcy grounded measures and methods of providing economic security in crisis management.

© Вівчар Н.П., 201__ рік

© НУВГП, 201__ рік

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю

076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”

на тему:

« _____ »

Виконав: студент ____ курсу,
групи _____
Спеціальності 076 “Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність”

(прізвище та ініціали)

Керівник

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Рівне – 20 ____

Додаток 3

(приклад оформлення змісту)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В РИНКОВИХ УМОВАХ	5
1.1. Сутнісно-змістовна характеристика терміну "економічна безпека" підприємства та її функціональні складові	5
1.2. Методичні засади оцінювання рівня економічної безпеки підприємства: алгоритм, показники, критерії ефективності	10
1.3. Управління економічною безпекою в умовах нестабільності функціонування економіки	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЗАВОД «ТЕХНОПРИВОД», С. ГОРОДОК, РІВНЕНСЬКА ОБЛ.).	20
2.1. Економічна характеристика ПАТ «Завод «Технопривод»	20
2.2. Аналіз ринкової складової економічної безпеки підприємства	23
2.3. Аналіз техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства	28
2.4. Аналіз фінансової складової економічної безпеки підприємства	33
2.5. Оцінка ризику банкрутства	38
РОЗДІЛ 3. Формування комплексу заходів по забезпеченню економічної безпеки підприємства	43
3.1. Розробка стратегічних пропозиції по забезпеченню стратегічної безпеки підприємства	43
3.2. Реалізація стратегічних пропозиції по забезпеченню економічної безпеки підприємства	48
3.3. Оцінка впливу запропонованих заходів на ефективність виробничо - господарської діяльності підприємства	55
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67
ДОДАТКИ	70

Додаток К

Зразок вступу до кваліфікаційної роботи

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективний розвиток національного господарства значно залежить від рівня забезпеченості його економічної безпеки, оскільки лише за такої умови може проводитись незалежна зовнішня і внутрішня політика, яка відповідає національним інтересам. Економічна безпека держави є складною багаторівневою системою, яка неодмінно потребує захисту всіх її компонент на різних рівнях ієрархії управління економікою: держави, регіону, галузі, сектора економіки, окремого підприємства, особи.

Формування сприятливого та передбачуваного правового поля для розвитку підприємництва і реалізації права на підприємницьку діяльність є невід'ємною компонентою розвитку та економічної безпеки України, пріоритетною функцією органів державного управління в умовах ринкової економіки, реалізація якої необхідна для демократизації суспільства, забезпечення добробуту громадян, формування цивілізованого конкурентного середовища [1]. Належний рівень економічної безпеки бізнесу є запорукою соціального та економічного розвитку держави, особливо в умовах прискорення процесів інтеграції України до міжнародних економічних організацій.

В Україні діяльність підприємств в аспекті забезпечення економічної безпеки регулюється Указом Президента України «Про стратегію національної безпеки України» [2], Законами України «Про основи національної безпеки України» [3] та «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [4], Господарським кодексом України й іншими законами.

Розвиток ринкових відносин в Україні вимагав від підприємств самостійного прийняття економічних рішень як в оперативному, так

і в стратегічному управлінні. Підприємства опинились у нових для себе умовах господарювання, до яких не були готові. Більше того, зруйнування установлених економічних зв'язків сприяло росту невизначеності і негативно відобразилося на стані підприємств. При переході до відкритої економіки домінує підхід трактування поняття економічної безпеки підприємства, який виник у результаті різкого спаду виробництва в цілому в пострадянських країнах і зміні економічних функцій держави [5, с. 47]. Це змусило подивитися набагато ширше на проблему економічної безпеки підприємств.

Зміни впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства, загрози інтересам підприємства з боку окремих суб'єктів господарювання, високий рівень фінансових ризиків та інші чинники, які характеризують нестабільність, невизначеність функціонування та розвитку підприємства, зобов'язують відстежувати стан його економічної безпеки.

За таких обставин особливої актуальності набуває проблема економічної безпеки та методів її реалізації, яка має вагомe значення в контексті загального розвитку підприємства і його взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства.

Вивченість питання. Проблема економічної безпеки підприємства, в тому числі на різних рівнях ієрархії управління, досліджується у наукових роботах таких відомих вітчизняних вчених як В. Андрійчук, О. Барановський, І. Бінько, К. Горячева, В. Духов, М. Єрмошенко, А. Качинський, В. Кириленко, Т. Клебанова, С. Клименко, Б. Кравченко, П. Крайнев, Д. Ляпін, І. Мазур, С. Мочерний, В. Мунтіян, В. Подвіліна, С. Покропивний, Т. Соколенко, А. Сухоруков, В. Шлемко та інші. Враховуючи, що необхідність зміцнення економічної безпеки бізнесу особливо гостро відчувається у країнах, які знаходяться на етапі ринкової трансформації економіки, значний внесок у дослідження цієї економічної категорії здійснили науковці країн СНД, зокрема Росії – Л. Абалкін, В. Абрамов, Ю. Алтухов, В. Богомолів, А. Блінов,

Г. Вечканов, А. Горбунов, А. Драга, В. Сечагов та ін. Теоретичні основи визначення базових питань економічної безпеки було розглянуто в працях зарубіжних науковців, таких як: І. Ансофф, У. Баумоль, Р. Брейлі, Ю. Бригхем, Дж. Ван Хорн, П. Друкер, М.Х. Мескон, М. Портер, Ф. Хедоурі.

Огляд джерел дає змогу зробити висновок, що існуючі підходи до визначення економічної безпеки не є універсальними та лише частково дозволяють сформуванню суб'єктивну думку про реальну сутність, цінність, наукову призначеність та орієнтованість даної категорії в економічному просторі. Крім того, теорія економічної безпеки останнім часом досить стрімко розвивається, що також обумовлює необхідність актуалізації визначення цієї економічної категорії з урахуванням сучасного стану методологічних напрацювань і практичного інструментарію.

Предметом вивчення даної роботи є економічна безпека та методи її реалізації на промислових підприємствах.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є публічне акціонерне товариство «Завод «Технопривод».

Метою дослідження є розробка теоретичних та організаційно-методичних засад забезпечення економічної безпеки підприємств України.

Для досягнення цієї мети в ході підготовки роботи необхідно вирішити наступні основні завдання:

- з'ясувати місце і роль економічної безпеки в процесі господарської діяльності вітчизняних підприємств;
- розробити теоретичні основи формування системи економічної безпеки;
- визначити методологічні засади оцінки рівня економічної безпеки;
- виділити функціональні складові економічної безпеки;
- здійснити комплексний аналіз діяльності об'єкта дослідження;
- визначити основні загрози економічній безпеці

підприємства;

- обґрунтувати заходи щодо регулювання та покращення рівня економічної безпеки підприємства.

Практична спрямованість роботи полягає у розробці пропозицій щодо запровадження на ПАТ «Завод «Технопривод» вдосконалених методів управління економічною безпекою, що забезпечить його фінансову стійкість та подальший розвиток і тим самим збільшить його прибутки.

Основні джерела інформації. При виконанні теоретичного дослідження використано законодавчі та нормативні акти України з питання функціонування підприємств на національному ринку, посібники, підручники, статті наукових фахових журналів. При економічному обґрунтуванні заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки ПАТ «Завод «Технопривод» використано наступну фінансову і бухгалтерську звітність:

- баланс підприємства, ф. №1;
- звіт про фінансові результати, ф. №2;
- звіт про рух грошових коштів, ф. №3;
- звіт про власний капітал, ф. №4;
- примітки до річної фінансової звітності, ф. №5;
- звіт із праці, ф. №1 – ПВ;
- звіт про використання робочого часу, ф. № 3 – ПВ;
- звіт про основні показники діяльності , ф. № 1 – підприємництво.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 4-х розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 72 сторінок. У тексті вміщено 25 таблиць, 15 рисунків. Список літератури включає 62 літературних джерела.

Додаток Л

Зразок висновків до кваліфікаційної роботи

ВИСНОВКИ

1. Кваліфікаційну магістерську роботу присвячено розробці теоретичних та організаційно-методологічних засад реалізації економічної безпеки вітчизняних підприємств. Основним критерієм ефективності системи економічної безпеки підприємства є стабільність фінансового і економічного стану. Під економічною безпекою підприємства слід розуміти стійке, яке протидіє впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища, поточне функціонування підприємства за умови максимально безризикового використання ресурсів і можливостей, орієнтації на базові цілі та стратегію, наслідком чого є нарощування високого потенціалу розвитку.

Економічна безпека є складною багатоаспектною категорією, яка характеризується тісним взаємозв'язком і взаємообумовленістю її окремих складових.

2. Методологічні підходи до оцінки рівня економічної безпеки в цілому та її окремих складових повинні включати визначення критерію економічної безпеки, вибір певних показників (індикаторів), визначення їх порогових значень, моніторинг визначених показників, співставлення фактичних значень певних показників із пороговими значеннями, визначення ступеня економічної безпеки, аналіз отриманих результатів.

3. Управління економічною безпекою підприємства, повинно забезпечити: характеристику зовнішніх та внутрішніх загроз, з якими може стикатись підприємство; визначення та моніторинг чинників, зміцнюючих або руйнуючих стійкість його соціально-економічної позиції на короткострокову і середньострокову перспективу; побудову системи показників, які дозволяють оцінити дію цих чинників на потенціал підприємства; побудову критеріїв та

порогових значень найважливіших показників, які формують рівень економічної безпеки; розробку економічної політики, направленої на підвищення ступеня економічної безпеки; розробку заходів, що здатні компенсувати чи мінімізувати негативний вплив можливих загроз.

4. У другому розділі роботи надано характеристику об'єкта дослідження, визначено його мету діяльності, функції, а також проведено економічний аналіз результатів виробничо-господарської діяльності та економічної безпеки ПАТ «Завод «Технопривод».

5. Протягом 2006-2007 років діяльність підприємства була збитковою, але у 2008 вдалось отримати чистий прибуток у розмірі 984 тис. грн., та в зв'язку з негативними процесами у 2009 році прибуток склав лише 10 тис. грн. і рентабельність підприємства була мінімальною – 0,15%, порівняно з 6,82% у 2008 році. У 2010 році підприємство понесло найбільші збитки за весь аналізований період, їх сума склала 1395 тис. грн.

Варто відмітити, що у 2009-2010 році всі основні показники економічної діяльності демонструють погіршення, насамперед, це пов'язано з кризовими процесами в економіці і порівняно з іншими підприємствами промислового комплексу, позитивним можна вважати сам факт беззбитковості функціонування підприємства у 2009 році.

6. Аналіз ринкової складової економічної безпеки на ПАТ «Завод «Технопривод» показав, що становище підприємства на ринку є нестабільним: значно впливає наявність на ринку конкурентів з якісною продукцією, та певна невідповідність організаційної та виробничої структури підприємства сучасним умовам. Наявність митних бар'єрів та позитивний імідж дозволяє лідирувати на вітчизняному ринку, при цьому ситуація на ринку СНД складається на користь російських виробників. Існує необхідність пошуку нових каналів розподілу та розширення асортименту продукції, що виробляється

7. Аналіз техніко-технологічної складової засвідчив, що

організація виробництва на підприємстві знаходиться на високому рівні, наявні технології дозволяють виконувати завдання високої точності та складності.

У 2009-2010 роках підприємству довелося скоротити темпи оновлення виробничої бази, причиною тому став брак коштів через відсутність доходів.

8. Отримані показники стану фінансової безпеки засвідчують досить неоднозначну ситуацію. Так підприємству, за рахунок наявності значного обсягу власного капіталу та відсутності довгострокових зобов'язань вдається демонструвати відсутність ризику банкрутства, але разом з тим за 5 років аналізованого періоду – 3 роки діяльність підприємства була збитковою, 1 рік воно завершило фактично на межі рентабельності (10 тис. грн. чистого прибутку) і лише у 2008 році чистий прибуток підприємства склав 983 тис. грн.

Показник рентабельності активів та частка витрат у 1 гривні доходів підтверджують негативний фінансовий стан підприємства з тенденцією до його погіршення.

9. Аналізуючи інтелектуальну і кадрову складову економічної безпеки, не можна не засвідчити високий кваліфікаційний рівень працівників підприємства, що особливо стосується фахівців підприємства та безпосередньо працівників основного виробництва.

Потребує уваги факт скорочення чисельності персоналу та поступового відтоку кадрів, що матиме негативний вплив на ефективність виробництва.

10. Як підсумок, до проведеного у 2 розділі аналізу, було сформовано узагальнюючу таблицю порівняльних індексів економічної безпеки у розрізі її складових.

Як показують отримані результати, коливання індексів економічної безпеки протягом досліджуваного періоду є досить значними. Причиною цих коливань є не стільки внутрішні фактори, як зовнішні глобальні процеси в економіці, що мали безпосередній вплив на підприємство.

Спостерігаючи індекс темпу зміни виручки від реалізації продукції яскраво видно, як у період з 2006 по 2008 рік відбувалось зростання обсягів реалізації, що відповідає росту попиту на продукцію підприємства. У 2009 році спостерігається різкий спад виробництва з наступним поживавленням у 2010 році

Індекси, що характеризують техніко-технологічну складову демонструє негативну динаміку. Погіршення стану техніко-технологічної складової викликано відсутністю належних грошових надходжень, що дозволили б оновити виробничу базу.

Аналіз фінансової складової показав, що незалежність підприємства зростає, перш за все у зв'язку із відсутністю довгострокових зобов'язань, але ефективність використання коштів знижується через вимушені простоти та наявність значної дебіторської заборгованості. Темп зміни коефіцієнта ризику банкрутства дозволяє зробити висновок, що становище підприємства залишається стійким.

Основні проблеми підприємства знаходяться в межах ринкової та фінансової складової.

11. У третьому розділі було запропоновано заходи щодо покращення стану техніко-технологічної, ринкової складових.

Така ситуація викликана недостатнім попитом на продукцію підприємства, що зумовлює потребу у інтенсифікації збутової та рекламної діяльності і диверсифікації виробництва.

Як базовий захід, було запропоновано диверсифікацію виробництва, шляхом налагодження виробництва опалювальної техніки, що дозволило б підприємству значно розширити свій цільовий ринок і як наслідок збільшити обсяги виробництва.

Із метою покращення рівня ринкової складової було запропоновано створення фірмового магазину із реалізації опалювальної техніки підприємства, що дозволило б краще презентувати та прискорити виведення на ринок нової продукції підприємства.

Як наслідок, проведення всіх цих заходів матиме позитивний

вплив на фінансову безпеку підприємства і дозволить покращити економічну ефективність його господарської діяльності

12. ПАТ «Завод «Технопривод» є машинобудівним підприємством із складним виробничим обладнанням та технологічним циклом, що передбачає роботу персоналу зі специфічними машинами і механізмами. У зв'язку з цим, необхідною у мовою його функціонування, є належний рівень охорони праці на підприємстві. Із цією метою на підприємстві функціонує система управління охороною праці, постійно здійснюється розробка та впровадження необхідних заходів, відповідальність за належне виконання яких несе інженер із охорони праці на підприємстві.

13. Зміни останніх років надзвичайно актуалізували питання економічної безпеки підприємства. Несподіваність та сила, з якою економічна криза вдарила по світовій економіці, неможливість як вітчизняних так і закордонних підприємств належним чином реагувати на її негативні наслідки, зумовлюють необхідність створення системи стратегічного моніторингу стану економічної безпеки та розробки нових методів її забезпечення, на всіх рівнях: починаючи від світового співтовариства і завершуючи економічною безпекою окремого члена суспільства.

Важливість даного питання та ширина поля можливого дослідження вимагає подальшого вивчення та вдосконалення, як теоретичної так і методологічної бази категорії «економічна безпека».

Додаток М

Рекомендований перелік інформаційних сайтів як бази даних для написання кваліфікаційної роботи

Назва	Сайт
Організація об'єднаних націй	www.un.org
НАТО	www.nato.int
Організація економічного співробітництва та розвитку	www.oecd.org
Світова організація торгівлі	www.wto.org
Європейський союз	www.europa.eu.int ; www.eurunion.org www.europa.eu
Західноєвропейський союз	www.weu.int
Рада Європи	www.coe.int
Організація з безпеки і співпраці у Європі	www.osce.org
Євростат	www.europa.eu.int/en/comm/eurostat
Конференція ООН з торгівлі та розвитку	www.unctad.org
Міжнародна організація з міграції	www.iom.int
Міжнародна організація праці	www.ilo.org
Світовий банк	www.world-bank.org
Європейський банк реконструкції та розвитку	www.ebrd.org
Європейський патентний офіс	www.european-patent-office.org
Банк міжнародних розрахунків	www.bis.org
Міжнародний валютний фонд	www.imf.org
Міжнародна торгова палата	www.iccwbo.org
Статистика СНД	www.cisstat.com
Верховна Рада України	www.rada.gov.ua
Кабінет міністрів України	www.kmu.gov.ua
Міністерство фінансів України	www.minfin.gov.ua
Міністерство економіки та євроінтеграції	www.me.kmu.gov.ua

База нормативних актів України	www.nau.kiev.ua
Офіційний бюлетень поточного законодавства України	www.gdo.kiev.ua
Українське законодавство та правові інформаційні ресурси	www.liga.net
Роботи відомих економістів (витяги з першоджерел)	gallery.economicus.ru
Національна бібліотека ім. Вернадського	www.nbuv.gov.ua
Національна парламентська бібліотека України	www.nplu.kiev.ua
Бібліотека Верховної Ради України	www.rada.gov.ua/LIBRARY/index.htm
Книжкова палата України	www.ukrbook.net
Український інститут науково-технічної і економічної інформації	www.uintei.kiev.ua
Державна науково-технічна бібліотека України	www.gntb.n-t.org
Бібліотека Української академії держ. управління при президентіві України	www.academy.kiev.ua/library
Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка	lib-gw.univ.kiev.ua
Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»	www.library.ukma.kiev.ua
Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка НТУУ «КПІ»	www.library.ntu-kpi.kiev.ua
ООО «Агентство фондового рынка»	www.sma.ua
ООО «Фондовые технологии и консультации»	www.s-tech.kiev.ua
ООО «Центр делового партнерства»	www.centр-dp.com.ua
ЧП «Пульсар»	www.at.pulsar.te.ua
ДП «ГІД»	www.dividend.com.ua
ООО «Агентство деловых связей»	www.biznes.mk.ua
ООО «Агентство корпоративных новостей»	www.corporation.com.ua
ЗАО «Украинское агентство финансового развития»	www.uafr.com.ua
ООО «Агентство фондового рынка»	www.afr.com.ua
ООО ИА «Интерфакс-Украина»	www.interfax.kiev.ua
ООО «Украинская инвестиционная газета»	www.investgazeta.net
ООО «Агентство фондовых технологий»	www.aft.sumy.ua
Державна служба статистики України	www.ukrstat.gov.ua

**Рекомендований перелік періодичних видань
економічного спрямування**

Актуальні проблеми економіки
Вестник МГУ. Серия: экономика
Вопросы экономики
Економіка. Фінанси. Право
Економіка і прогнозування
Економіка України
Економіст
Економічний вісник НГУ
Економічний часопис – XXI
Логистика
Підприємництво, господарство і право
Стандартизація, сертифікація, якість
Управление персоналом
Управление рисками
Урядовий кур'єр
Экономика предприятия
Экономические науки
Экономические стратегии
Экономический анализ